

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי בר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

במפרשים

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.ג. שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"ג

פרשת ויקהל

א. אור החיים.
פרק לה' פסוק א'

אלה הדברים וגו'. צריך לדעת אומרו אלה הדברים, ובמסכת שבת (צ"ז:) דרש מאן רבי ט"ל מלאכות כמנין אלה ל"ו דברים ב' הדברים ג' הרי ט"ל, וזה דרש דרש, עוד צריך לדעת למה הצריך לומר לעשות אתם ולא הספיק באומרו אשר צוה ה', ועוד כיון שלא אמר במצוה זו אלא ענין שבת איך יצדק לאמר עליו מעשו. אכן יתבאר על פי דבריהם ז"ל (הוריות ח'). שאמרו בפסוק (במדבר ט"ו כ"ב) כי תשגו וגו' שכל המורה בעבודה ונה ככופר בכל התורה, ומעמה הנה צריכין כל ישראל לתקן כל תרני"ג מצות אשר פגמו בכלן ודבר זה הוא רחוק מגדר ההשגה, אשר על כן באה מצוה ה' להם שיזהרו במצות שבת, ואמרו ז"ל (שמור פכ"ה) שקול שבת כנגד כל התורה, וכן יתקנו פגם שפגמו בכל התורה, והוא מאמר משה כאן אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אתם פרוש לשון תקון בנה יתקנו פגמיהם של בני ישראל ומה הם הדברים ששבת ימים וגו' ויביום השביעי וגו', וכן יתישב מה שקשה עוד למה חזר עוד לצוות על השבת אחר שקבר צוה כמה פעמים, ועוד למה צוה עליו סמוך למצות מעשה המשפן, ולדברנו יבא על נכון כי יצו ה' על תקון העבר כדי שיהיו מכשרים לשכן בתוכם ובמצות שבת ששקולה בכל התורה היא תקנת עבודה ונה באומרו (ישעיה נ"ו) אשרי אגוש עשה זאת ודרשו ז"ל (שבת ק"ח:) כל השומר

שבת כהלכתו אפלו עובד עבודה ונה כדור אגוש מוחלין לו:
עוד יתבאר ע"פ דבריהם ז"ל (מכילתא פ' תשא) רבי אלעזר בר פנחסא אומר מנין שכל המשמר שבת מעלין עליו כאלו עשאו דכתיב ושמרו וגו' לעשות את השבת ע"כ, והנה בפ' כי תשא פרשתי דרכים רבים באומרו לעשות את השבת, ודרשה זו נה מקומה, והוא אומרו אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אתם פרוש הדברים עצמן שהם שבתות אתם עושים אותם והכן.
עוד ירצה לומר כי הגם כי מצות שבת היא שמירה מהמלאכות ושבייתה ואין כאן מעשה לטל עליה שבת, אלה הדברים אשר צוה ה' שיהיו בגדר מעשה לטל עליהם שבת, ועין מה שכתבתי בפ' תשא כי תשא (לא ט"ז) טעם לזה, ודרש לומר אלה לשלל הדגמא שישנו בבחינת שמירה לכד אינו בבחינת המעשה לטל עליו שבת:
ועל פי המדרש (לקיט) שאמרו כי אמר הקב"ה למשה הקהל קהילות ודרוש ברבים כדי שילמדו לדורות הבאים להקהל בכל שבת וכו', יתבאר הפתויב על נכון וקהל משה וגו' ויאמר אליהם אלה הדברים פרוש הקהלת העדה ודרשת התורה צוה ה' לעשות אתם. או ירמו באומרו לעשות אותם על בני ישראל כי באמצעות הדברים מתבפרים כל עונותם כמאמר ר' ישמעאל שם:

1. eife ealot onot oaf krejnu ketחילת דבריו, מה הן ומה ההבדל ביניהן?
2. איך ניתן להסביר מצוות שבת שקולה כנגד כל התורה כולה?
3. למה כתובה מצוות שבת מספר רב על פסוקים?
4. מה הקשר בין שבת למשכן?
5. איך כרסנו מסביר: "מצוות שבת את השבת"?
6. לכאורה אין כאן מצוה, למה ככל זאת נה נקרא "מצוות"?
7. הקהלת העדה ומצוות שבת באה "מצוות" אותם, מה סירוש?

אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אתם. דברים שנים במשמע, והא לא הגיד להם בפעם ההוא כי אם מצות השבת, כי אין לומר ש"דברים" קאי גם על המשכן שהזכיר אחר כן, שהרי נאמר "זה הדבר אשר צוה ה'", אם כן ב"זה הדבר" המשכן אמור, ומה אני מקים "אלה הדברים? ועוד קשה, שאמר: "ששת ימים תעשה מלאכה", היה לו לומר 'תעשה', כי "תעשה" מעצמה משמע. ועוד קשה, שפסוק זה בלול מיתר, ומה שאמר בפרשות: "ששת ימים תעבד", כבר בארנו זה בפרשת יתרו, עין שם, אבל פסוק זה אינו סובל הפרוש ההוא.

על כן אומר אני שנקט "דברים", לפי שכל עקר מצוה זו היתה לצוות על מלאכת המשכן, שיתעסקו בו כל ששת ימי המעשה, וביום השביעי לא יתעסקו בו, כי אין משכן דוחה שבת, והיו כאן שני דברים: אחת, לצוות על מעשה המשכן; השנייה, שלא יתעסקו בו בשבת.

ומה שנאמר: "תעשה מלאכה", לפי שכל עקר צווי זה היה על הבאת הנדבה, כי גם זה נקרא מלאכה, כמו שלמדו רז"ל מן פסוק "איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה" (להלן לו, ו), וכתוב "ויקלא העם מהביא", אם כן הבאת הנדבה מרשות לרשות נקרא מלאכה (שבת צו:). ועל אותה מלאכה אמר "תעשה", כי לא היה יכול לומר 'תעשה מלאכה' דרך צווי, שהרי הדבר הנתן מצד הנדבה אינו צווי וחובה, אלא כל איש אשר נדבו לבו יתן מעצמו, לכוף נאמר "תעשה מלאכה", מעצמה משמע, וביום השביעי שבת לה', ואסור בו גם הבאת הנדבה מרשות לרשות. ולפי מדרש רז"ל האומר שהמשכן נעשה קצתו מאליו (עין שמות רבה נב, ד), כמו המגורה שנעשית מאליה, וכן הקמת המשכן היתה מאליו, שנאמר: "הוקם המשכן" (שמות מ, יז), על כן נאמר: "תעשה מלאכה", מאליה משמע.

סוף

1. eife eafat onot oaf e rsnno brafat dbr'io, hthof l'fnaton v'afesbr'io?
2. aik rsnno mbar "dbr'io" kan?
3. thi m'afon onot n'afaro kan l'dbr'io, ma hqsr b'nf'io kan?
4. ma b'rafat l'afat n'afar "th'afat"?
5. l'afat m'afar rsnno af dbr h'afat, ma, v'af kan m'afat?

* * *

(יט) בגדי השרד. לזורך הנסיעה, לכסות הארון והשלטן והמגורה והמזבחות בשעת סלוק מסעות: (כ) ויצאר. למדנו מזה שכל עדת בני ישראל באו אל אהל משה כת אחר כת: (כא) אשר נשאו לבו. הס חכמי לב העושים במלאכה, כי גבה לבם בדרכי השם, לקרצה אל המלאכה ולעשותה, ולא היה בהם מי שלמדה ממלמד או מי שיאמנו בה ידיו, אלא כל מי שבחר בו ה' ונתן חכמה בלבו, התעורר מאליו, ומלא בלבו כל המחשבות העמוקות וכשרון המעשה המטריות לכל מלאכת חרש וחושב: וכל אשר נדבה רוחו אתו. הם המתנדבים לתת תרומת ה': (כב) ויצאו האנשים על הנשים. כמו ועליו מטה מנשה (במדבר ז' כ), ולא שתם על לאן לבן (בראשית ל' מ), כי הנשים באו בראשונה ופרקו נזמייהם ותכשיטיהן ובידן היו כלי כסף וכלי זהב הרבה, כדכתיב ושאלה אשה משכנתה לעיל, והאנשים אשר נמלאו להם נטפלו להן, ובאו אחריהן: כל נדיב לב. באנשים וגם בנשים, ובא נדיב בלשון זכר כי הוא המין היותר נכבד, וכולל גם הנקבות: חח. מין תכשיט, ואין בידינו להכריע אופן עשייתו: וזמ. הוא תכשיט האף: ושבעת. באלבע: וכומז. כפי ת"א וי"ע הוא תכשיט שעל החזה: (כג) אשר נמצא אתו. כי לא נמלאו מאלה רק למקלחם, לא כן כלי התכשיט שזכר בפסוק הקודם, שנמלאו לכלם: הביאור. לשון רבים, כי מלת כל איש כוללת אישים רבים, וכן דרך שם העלם הכולל, כמו עם וקהל ודומיהם שיחובר אליו. לפעמים הפעל בלשון רבים:

1. מה מוסיף ומאמר פרשנו בקרי' פסוק י"ב?
2. מה מביאו לפאר כפי שאמר את פסוק כ'?
3. מי הוא: "אשר נשא לבו"?
4. על אינה קושי אפשרי צונה פרשנו בקטע הראשון בביאור את פסוק כב'?
5. אינה דיוק מדעי פרשנו בקטע הראשון בפירושו לפסוק כ"ד?

* * *

ד. תוספת ברכה.

פרק לה' פסוק כב': הח וזום ומבעת זכומו (ל"ח כ"ב)
 יש להעיר, למה לא חשיב גם מראות הצבאות שהביאו הנשים נדבה, כמבואר להלן (ל"ח ח'). אחרי שחשיב בזה פרטי החפצים שהביאו הנשים, ואפשר לומר, כי יען שחשיב כאן רק מיני זהב, כמו שמסיים, כל כלי זהב, והם נתכו באש ונתערבו יחד ונעשו גרוטאות, פלחי זהב, ומהם נעשה מה שנעשה, אבל מראות הצבאות היו של נחושת ונשארו בתומתן, בלא התכה באש, כי נעשה מהן הכיור וכנו, כמבואר להלן שם, ולכן חשיב אותן לעצמן, להורות הבדל העשייה בהן משאר הכלים שהביאו, כמבואר.

1. מה בדיוק אלתו fe פרשנו בפסוק לה'?
2. תשובה מאד מצוינת ניתנת כאן, מהי?
3. איך בדיוק היה השימוש במראות?

* * *

ה. רמב"ן.

פרק ל"ו פסוק ה': (ה) יביאה את תרומת ה' כמו יביא * את תרומת ה' / אבל יכנה ויפרש * וכן ותפתח ותראהו את הילד * בבואו האיש * אשר לא יעבדו אותו את נבוכדנצר * אשר אנכי נותן להם לבני ישראל * ורבים כן. ועד דרך האמת כמו יביאה * עם * תרומת ה' שיביא התרומה העליונה בסוד ויקחו לי תרומה * ופרשתיו * ולרבותינו מדרש * בותפתח ותראהו את הילד, שראתה עמו שכינה * והנה משה הוצרך לספר לכל העדה כל המלאכה שצוה אותו השם, כדי להודיע להם שצריכין להביא נדבה רבה, כי המלאכה גדולה * ולכך ספר להם המשכן את אהלו ואת מכסהו וגו' כולן הזכירו על דרך הכלל, וטעם את המשכן את הארון את השלחן וכל הנזכרים בה"א הידיעה, כאומר את המשכן ואת הכלים אשר נגיד לחכמים העושים במלאכה בפרטן ובשעורן, כי עתה לכל העדה לא יגידם אלא בשמותם בכלל:

1. אינה סוד אלתו הוא כאן פרשנו בראשית דקרי'?
2. מה מצנהו?
3. מהי "דרך האמת" כאן?
4. עפ"י המדרש, איך פרשנו מסגיר את הנצפה כאן ופנה?

* * *